

ELEK MIKLÓS

IRODALMI EST VERES PÉTERREL

Harmincöt évvel ezelőtt halt meg Veres Péter (Bal-mazújváros, 1897. január 6. – Budapest, 1970. április 16.) író, politikus.

Az 1950-es évek közepén Balatonakarattyan kis, egyszoba-konyhás házat vásárolt, ahol évenként néhány hetet töltött. Soha nem vált igazán balatoni íróvá, bár szerette és értékelte a Balaton szépségét. A *Jelenkor* című folyóiratban 1963-ban megjelent *Levél Balaton ügyben* című cikkében a következőket írja:

„... a Balaton-környék maga egy kis ország, mindenre van itt alkalmas föld. Csak jó gazda, és sok jó munkás kell hozzá... Ebben azt hiszem, meg-egyeziünk. És abban is, hogy a Balatont szeretik a művészek, költők és írók. Ezért ülnek annyian a partján, és talán azért ülök oda ki néha én is. Leg-feljebb annyi a különbség, hogy én a hátam mögé is odaoda nézek. A Bernáth Aurél Arany-Pannóniájának a mögöttesét is látom.”¹

Hogy Balatonfüreden hány-szor járt, nem tudjuk. A Nemzeti Parasztpárt elnökeként 1945 és 1948 között biztosan volt Füreden. Ezt támasztja alá Máthé János Balatonfüred főkertészének visszaemlékezése is, aki 1945-ben a földosztó bizottság elnöke és később a Nemzeti Parasztpárt járási titkára volt. Meg-jelent könyvében legemlékezetesebb látogatójaként Veres Pétert említi, aki kertjét látva azt mondta:

„Ha valaki szóban mondja el nekem, amit a ker-tedben láttam, nem hittem volna neki. De ezek után azt mondhatom, ha ezt a drága magyar földet csak negyed-annyira is megművelnék, mint ahogy itt lát-tam, a mi kis országunk volna Európa, vagy talán a világ legszebb országa, legboldogabb népe.”²

Bizonyíthatóan 1969. május 12-én töltött el egydelutánt és estét Balatonfüreden. Ennek a nap-nak előzményét és történetét próbálom mások segít-ségével felidézni, és az egyre foszladozó emlékeket összegyűjtve megőrizni az utókornak.

Mint frissen végzett népművelő-könyvtáros 1967-től dolgoztam Balatonfüreden művelődési ott-hon igazgatóként. Rosta Róbertnéval, a Községi Könyvtár igazgatójával, elterveztük, hogy író-olvasó találkozót szervezünk Veres Péterrel. A bala-tonalmádi Járási Könyvtár igazgatójától, Balogh Fe-rencnétől 1968-ban megkaptam Veres Péter buda-pesti telefonszámát és lakáscímét. A meghívást ma-gamra vállaltam: az akkor az országban egyedül itt működő crossbar telefonközpont³ segítségével sike-rült is elérnem az író, és megbeszélnem vele egy

budapesti látogatást. A találkozásra 1969 telén ke-rült sor II. kerületi Gárdonyi Géza utcai házában. Az egyszerű, falusias épület kapuját a csengetés után ő maga nyitotta ki. A kölcsönös bemutatkozást köve-tően bevezetett a házba, pontosabban talán az üve-ges verandára, ott bemutatott feleségének, majd le-ültünk megbeszélni jövetelem célját. Az irodalmi estre való felkérést elfogadta; megállapodtunk, hogy később levélben emlékeztetem ígéreterére. Ez március hónapban megtörtént, és erre válaszolt a rá oly jel-lemző sárga postai levelezőlapon:

Kedves Barátaim!

A levelet megkaptam. Az ígéretet tartom. De eb-ben az ocsmány időben még ki se néztem Akarattyára. Majd térjünk vissza rá Szentgyörgy nap tájban (Ápr. 24) akkorra tán mégis csak megjön a tavasz. Üdvözlettel Veres Péter

Bpest. 1969 III. 28.

Április vége felé ismét levélben jelentkeztem ná-la több időpontot is megjelölve választásra. Szinte postafordultával válaszolt:

Kedves Barátaim!

Azonnal válaszolok. Most idekinn vagyok, de holnap, 4-én hazamegyek Pestre. A jövő hét derekán 7-8-án visszajövök. Így jobb lesz a május 12. Időtök is több lesz, mert hiába válaszolok én azonnal, a posta majd csak a jövő héten kézbesíti ezt a lapot. Ez az időpont mindenképpen a legalkalmasabb mert máj. 17-re Balmazujvárosra kell mennem, 19. után pedig Fonyódra köt egy konkrét ígéret. Tehát: 12-én koradélután várom azt a járművet ami oda visz. BAKarattya 1969 V. 3. Üdvözlettel

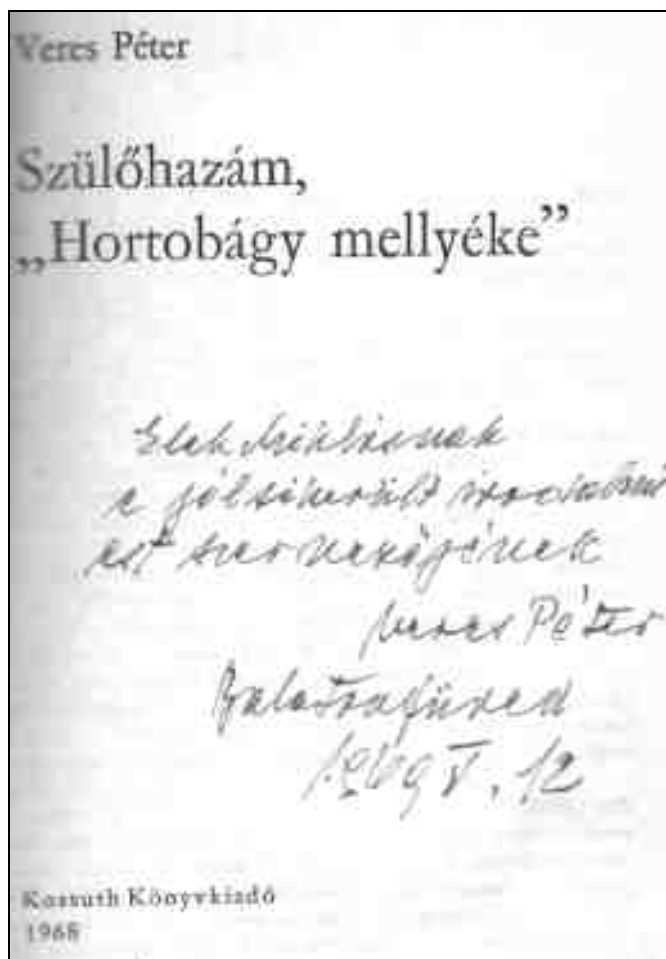
Feladó: Veres Péter Balatonakarattya Thököly u. 21.

Balatonfüreden ezekben az években működött egy irodalmi klub. Fiatal értelmiségiek, munkások alkották a tagságát. Közös színházlátogatások, író-olvasó találkozók, beszélgetések, viták, baráti együttlétek jellemezték a közösség életét. Néhány nappal a levelezőlap érkezése után egy alkalmi sze-mélyautóval (az autó akkor még ritkább volt, mint manapság) négyen – két fiú, két lány – a klub tagjai közül egy szombat este Székesfehérvárra utaztunk. Már induláskor elhatároztuk – kérésemre –, hogy meglátogatjuk Veres Pétert akarattyai házában. Egy üveg füredi bort vittünk ajándékba, és minden elő-zetes bejelentés nélkül megjelentünk nála. Egyedül volt a házban, kedvesen és barátságosan fogadott mindannyiunkat. Hellyel kínált, megbeszéltek a 12-i

irodalmi est részleteit. Néhány „okos” kérdést tettünk fel, amelyekre kimerítően és őszintén válaszolt.

Május 12-én a TIT megyei szervezetének Volga gépkocsija ment el Akarattyára az íróért, és hozta el Balatonfüredre. A Kisfaludy TSZ vezetősége felajánlotta, hogy még az irodalmi est előtt vendégül látja Veres Pétert. Megérkezése után kimentünk Somogyi Imre⁴ pincéjéhez, ahol a TSZ vezetői, dr. Pálffy Gábor, Bertók Zsigmond, Bene Károly és a TSZ tagok közül Domján Károly és felesége, Király Pálné, Varga Lajos, Horváth Sándor és a házigazda, valamint Dóka Emánuel, a Hazafias Népfrent titkára, Farkas Edit, a Bem József Általános Iskola igazgatója, és a szervezők, Rosta Róbertné és e sorok írója finom disznótoros és pinchehideg bor társaságában, gyönyörködve a kilátásban, kötetlenül beszélgettünk.

Varga Lajos visszaemlékezése szerint a bemutatkozáskor Veres Péter rögtön azt kérdezte tőle, hogy él-e még a forrófejű Varga Imre⁵. Nekem egyetlen emlékem az maradt, hogy a kézfogáskor a házigazda tegezve köszöntötte Veres Pétert, s arra emlékezett, hogy ők már régebben is találkoztak.

Péter könyvedikációja

A kellemesen eltöltött órák után autókba ültünk és elindultunk az irodalmi est színhelyére, a Balaton Étterembe. A bejáratától kissé távolabb Dobozy Imre⁶, Déry Tibor⁷, Lipták Gábor⁸ álltak, és mosolyogva üdvözölték a meglepődött Veres Pétert.

A zsúfolásig megtelt étteremben egy előkészített asztalhoz ültünk hárman: Veres Péter, Rosta Róbertné és én. Emlékezetem szerint, amint üdvözöltem a megjelent közönséget és az írókat, átadtam a szót Veres Péternek. (Közismert volt, hogy Veres Péter nem várja az olvasók kérdéseit, hanem hosszan és élvezetesen adja elő mondanivalóját.)

Első mondatai a bejáratnál őt váró írókról szólt, mondván, hogy ő a füredi olvasóihoz jött, és nem gondolta, hogy íróársai is lesznek itt, sőt, még a „főnöke” is. Ezzel Dobozyra célzott, aki akkor az Írószövetség főtítkára volt. Az irodalmi est egyetlen részletére emlékszem.

Arról beszélt, hogy 1920-ban egy évre elítélték, s szabadulásakor egy könyvesbolt kirakatában meglátta Einstein relativitáselméletéről szóló könyvét magyarul. Bement, és fogházbéli keresetéből megvette azt. Drágállotta, mert – mint mondta – rosszul fizették az elítélteket. Erre az első sorból hangosan beszólt Déry Tibor: „Nem mintha most jobban megfizetnének bennünket a börtönben.”

Rosta Róbertnéval megpróbáltuk visszaidézni az eseményeket, de kölcsönösen megállapítottuk, hogy mindketten a rendezvény zökkenőmentes lebonyolítására figyeltünk, csak azon járt az eszünk, s izgalmunkban nem tudtunk arra figyelni, mit is mond az író.

Sajnos nem készült magnófelvétel, s mint utólag kiderült, a Veszprém megyei Napló sem írt róla. Az irodalmi estet Rosta Róbertné zárta be, megköszönve az íróknak, hogy eljött Balatonfüredre, majd megkérte, hogy dedikálja könyveit.

Az irodalmi est emlékéit az itt ismertett két levelezőlap, és a dedikált kötetek őrzik.

1 Harmath István – Katsányi Sándor: Veszprém megye irodalmi hagyományai. Veszprém, 1984. 205.

2 Máthé János: Egy világjáró kertjei. Bp., 1987. 189–190.

3 Az ország első crossbar telefonközpontja a Zsigmond utcai posta melletti épület. A központ hívása és kapcsolása nélkül, közvetlen tárcsázással lehetett hívni Budapestet.

4 Varga Imre az 1945. április 26-án megalakult Nemzeti Parasztpárt balatonfüredi járási szervezetének titkára volt.

5 Somogyi Imre (1898–1971). 1938–1945 között községbíró, 1945-ben a Független Kisgazdapárt megbízott elnöke volt.

6 Dobozy Imre (1917–1982) író, a Magyar Írók Szövetségének főtítkára volt.

7 Déry Tibor (1894–1977) író, 1957 és 1960 között 56-os tevékenységéért börtönben volt.

8 Lipták Gábor (1912–1985) író, balatonfüredi háza irodalmi szalonként működött.